

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

- 1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
- 1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
- 1.3 หลักการและทฤษฎีการบริหาร
- 1.4 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบงานบริหารงานวิชาการ
- 1.5 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การศึกษา

- 1.6 แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2. โรงเรียนขยายโอกาส

- 2.1 นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 2.2 เป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 2.3 การดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
- 2.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
  - 2.4.1 การบริหารหลักสูตร
  - 2.4.2 การจัดการเรียนการสอน
  - 2.4.3 การนิเทศการเรียนการสอน
  - 2.4.4 การวัดผลและประเมินผล

- 2.4.5 สภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานวิชาการ

ในการศึกษาการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการบริหารงาน วิชาการ ดังต่อไปนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจ ของสถานศึกษา มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2523 : 47) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพเพราะหน้าที่ของโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ผู้เรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำและประสานงานให้ทุกคน ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

เกรียงศักดิ์ อัจกลับ (2546 : 17) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ คือ การปฏิบัติงาน ร่วมกันของผู้บริหารกับครูผู้สอนในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะต้องคอยกระตุ้น และส่งเสริมให้ครู ร่วมมือกันทุกคนในการปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียน การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด และมีประสิทธิภาพ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 307) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ภารกิจที่ สำคัญของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่ หลักสูตรกำหนด

กมล ภูประเสริฐ (2546 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงาน ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

สรุปความหมายของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมทุกอย่างภายใน โรงเรียนหรือนอกโรงเรียนซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายได้ร่วมรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดความรู้และการศึกษา แก่ตัวนักเรียน ตลอดจนถือเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงมาตรฐานและคุณภาพ การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 22 - 25) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการ เป็น แนวคิดเพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ และการประกันคุณภาพ

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกเสมอตลอดเวลา โดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนา หลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงาน ซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการซึ่งจะมีเป้าหมายการทำงานร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิดร่วมทำและร่วมประเมิน

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด

3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในขณะที่ดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ มีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่างๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้คำสองคำนี้ควบคู่กัน คือ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อยโดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้นการลงทุนในทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความประหยัดด้วยเช่นเดียวกัน ผู้บริหารจะใช้กลวิธีอย่างไรในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยอาศัยความประหยัดบุคลากร งบประมาณ วัสดุ เทคโนโลยี และใช้เวลาน้อยอีกด้วย

4. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การกำกับที่ดีการดูแลอย่างดีประกอบด้วยสี่ประการ ดังนี้

4.1 เป้าหมายต้องสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) สถานศึกษาต้องทำในสิ่งที่สอดคล้องกับประโยชน์ของผู้เรียน ประโยชน์ของสังคม ชุมชน

4.2 มีความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการบริหารต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ อธิบายได้ด้วยเหตุผล และมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

4.3 ทุกขั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) มีผู้ยอมรับในผลของการกระทำ และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้จงได้

4.4 กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง มีการวางแผนงาน มีการปฏิบัติตามแผน มีการติดตามและประเมิน และมีการปรับปรุงพัฒนาผลที่ได้รับคุ้มค่ากับการลงทุน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

5. หลักความเป็นวิชาการ (Academic) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผลประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษาและหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สรุปหลักการการบริหารวิชาการที่จะให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น คงต้องรู้จักใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงาน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ทำงานด้วยความเต็มใจ ตามหน้าที่ที่มอบหมาย ผู้บริหารคอยติดตามดูแล ให้การเอาใจใส่สอบถามช่วยเหลือแก้ปัญหา กระตุ้นให้ครูกระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร เพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ ให้เสรีภาพทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพราชการ เป็นผู้นำทางวิชาการ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่ต้องมีในทุกสถานศึกษา หากเปรียบงานแผนงานเป็นแผนที่เป็นเข็มทิศของชีวิต งานวิชาการก็คือหัวใจของสถานศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับงานแผนอย่างแยกกันไม่ได้ การจะบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสัมฤทธิ์ต้องตระหนักว่าหัวใจของการจัดการศึกษาคือผู้เรียน หากจะดูว่างานวิชาการในโรงเรียนใดเป็นอย่างไรดูได้จากนักเรียนในโรงเรียนนั้นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 18)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 85) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานอื่นๆ มีความสำคัญลักษณะเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาสำหรับผู้มีบทบาท หน้าที่ ในการบริหารได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรทุกฉบับที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถศึกษาและตรวจสอบได้จาก

1. โรงเรียนมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการชัดเจน
2. ผู้บริหารโรงเรียนเกิดแนวคิดในการพัฒนา
3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูตระหนักและร่วมมือพัฒนางานวิชาการ โรงเรียนอย่างจริงจัง
4. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการบริหารงานวิชาการจะสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและนโยบายของหน่วยงาน เช่น นโยบายประกันโอกาสทางการศึกษา ประกันคุณภาพทางการศึกษา และประกันประสิทธิภาพทางการศึกษา เป็นต้น กิจกรรมปฏิบัตินอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนแล้วจะต้องส่งผลต่อส่วนรวมในระดับชาติด้วย อย่างไรก็ตามในการบริหารงานวิชาการต้องยึดเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติด้วยเช่นกัน

สุเทพ ทองประดิษฐ์ (2541 : 165) ได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็นงานที่สำคัญ เฉพาะด้านผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องให้ความสำคัญและรับผิดชอบเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของโรงเรียนคือการให้บริการด้านวิชาการ

ปัญญา แก้วเกียรติ และสุภัทร พันธุ์พัฒนากุล (2545 : 17) ได้กล่าวว่างานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

รุจิร ภู่อาระและจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 55) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 1 ; อ้างถึงในภูไท สุวรรณเพชร, 2549 : 6) ได้กล่าวถึงงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนจะดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม คุณธรรม และมีคุณสมบัติที่ต่องานนั้นเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 160) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้ คือ 1) งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ดังนั้นเมื่อโรงเรียนมีปริมาณงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่น ๆ ก็ย่อมมีมากด้วย 2) งานวิชาการเป็นตัวกำหนดนโยบายในการบริหารงานโรงเรียน การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ทั้งในรูปของงบประมาณหรือวัสดุ ครุภัณฑ์จะให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานที่โรงเรียนมีอยู่ โรงเรียนใดที่มีปริมาณมากก็ย่อมได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรมาก งานวิชาการจึงเปรียบเสมือนเครื่องกำหนดทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ทั้งในด้านปริมาณและประเภทของทรัพยากร 3) งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาตัดสินคุณภาพของโรงเรียนด้านหนึ่งก็คือ ผลงานทางวิชาการของโรงเรียน โดยดูจากวิธีการและผลผลิต

ระบบงานวิชาการ ได้แก่ วิธีการสอนของครูการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และผลสำเร็จของนักเรียนทั้งในด้านผลการสอบ ความสามารถในการทำงานและจรรยาความประพฤติ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเสมือนตัวแทนนำให้ผู้เกี่ยวข้องวัดถึงคุณภาพของการจัดงานวิชาการของโรงเรียน ทั้งในด้านความสำเร็จ และทิศทางของการบริหาร

อนันต์ สุริยาศรีสกุล (2543 : 17) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนการปฏิบัติงานวิชาการอย่างมีคุณภาพของบุคคลแสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนที่จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพที่พึงปรารถนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สมชาย จินตพันธ์ (2546 : 9-10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาหรือโรงเรียน และเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความสนใจและเข้าใจเป็นอย่างดีที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม คุณภาพ และมีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรต้องการอันที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและในสังคมได้ดี

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการในด้านการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของโรงเรียน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคนจำเป็นต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรกในการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ รวมถึงงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ควรจัดสิ่งต่างๆ ให้สมดุลเกื้อกูลส่งเสริมแก่กันและที่สำคัญคือไม่เน้นงานด้านอื่นๆ เพียงด้านหนึ่งหรือหลายด้านจนละเลยงานด้านวิชาการ ทั้งนี้เพราะข้อผูกพันของโรงเรียนที่มีต่อสังคมคือ ให้การศึกษาตามหลักสูตรแก่นักเรียนให้มีคุณภาพ โดยจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนที่มีมาตรฐานดีนั้นต้องไม่เน้นเฉพาะด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เท่านั้น แต่ต้องรวมถึงงานอื่นๆ โดยเฉพาะผลงานวิชาการเป็นสำคัญ

หลักการและทฤษฎีการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

วิโรจน์ สารัตนะ (2542 : 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ กระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร ที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 14) กล่าวว่า การบริหารงานของผู้บริหารย่อมมีฐานของการบริหาร คือ อำนาจหน้าที่ หมายถึง สิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้กับตำแหน่ง เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งใช้สำหรับการตัดสินใจและปฏิบัติหน้าที่การงานต่างๆ ได้สำเร็จลุล่วงลงได้ ส่วนความรับผิดชอบเป็นความผูกพันที่ผู้บริหารยึดถือไว้ในการทำงานที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ให้เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 25) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการให้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารหลายคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการทำงาน บางคนเห็นว่า การบริหารเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำให้ผู้อื่นทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ บางคนให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงเห็นได้ว่า เรื่องของการบริหารเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากสลับซับซ้อน เป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับคน ความรู้สึกนึกคิด ทรัพยากร จุดมุ่งหมาย รวมทั้งกระบวนการในการบริหารงาน

สุนทร โคตรบรรเทา (2552 : 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหรือการจัดการเป็นกระบวนการทำงานกับคนและโดยคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร

ภูค (Good. 1973 : 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่าเป็นการวินิจฉัยสั่งการควบคุมและจัดการเรื่องเกี่ยวกับงานหรือภารกิจของโรงเรียน โดยมุ่งผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวกับครูอาจารย์ นักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน

จากการศึกษาความหมายของการบริหาร จะเห็นได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการทำงาน โดยการทำงานร่วมกันของกลุ่มคน ผ่านกระบวนการวางแผน การบริหารบุคคล การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบการบริหารงานวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน โดยผู้บริหารจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อการบริหารงานที่เป็นภารกิจและตระหนักถึงผลได้หรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารงานดังกล่าว ได้มีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนคณาจารย์วิชาการไว้ดังนี้

วันทนา เมืองจันทร์ (2543 : 11-15) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารที่มีผลต่อความสำเร็จทางการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. บทบาทผู้บริหารในฐานะผู้นำ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงานรู้วิธีนำเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้พัฒนาการเรียนการสอน เป็นผู้นำทางวิชาการ
2. บทบาทในด้านดำเนินการ ผู้บริหารต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จัดให้มีระบบสารสนเทศ การนิเทศภายในตลอดจนการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีส่วนช่วยในการประเมินผลงาน
3. บทบาทในการปรับปรุงเสริมแต่งให้ก้าวหน้า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารทุกคน จะมีคุณธรรมประจำใจ ใจกว้าง ใจดี ใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส เปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ผู้บริหารจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานทุกด้านรวมทั้งจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการทำงานให้หมดไป
4. บทบาทในฐานะนักพูดที่มีศิลป์และนักฟังที่ดี ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการพูดเพื่อประสานงาน การพูด เพื่อให้ความรู้ การบรรยาย การสอน การนิเทศ การให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไขปัญหา รวมทั้งทักษะการพูดเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ การพูดเพื่อกำกับติดตามประเมินผลการทำงานและจะต้องฝึกการเป็นนักฟังที่ดี
5. บทบาทในฐานะผู้เข้าสังคมได้ดี ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะเข้าสังคมกับบุคลากร ครูอาจารย์ นักเรียน ประชาชนและชุมชนตลอดจนผู้นำทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม
6. บทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงาน ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ให้ตลอดเวลา ตั้งแต่ให้ความรัก ความหวังดี เมตตากรุณา ห่วงใยต่อสวัสดิการของบุคลากรในหน่วยงาน รวมทั้งให้เกียรติยกย่อง ความรู้ ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา
7. บทบาทในการสร้างศรัทธาค่านิยม บทบาทนี้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการอุทิศเวลาให้แก่ราชการ เป็นผู้บุกเบิกและริเริ่มงานใหม่ ๆ สามารถในการทำงานได้ทุกอย่างจนประสบผลสำเร็จและใช้หลักมนุษยสัมพันธ์โดยเฉพาะการประพุดติคน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรอบข้าง โดยยึดคุณธรรมประจำใจ พร้อมทั้งสร้างค่านิยมขององค์กร ให้ครู อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน
8. บทบาทนักริเริ่มและสร้างสรรค์ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ ส่วนมากจะเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์เพียรพยายามสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มและการสร้างสรรค์ ได้แก่ การสนับสนุนและส่งเสริมสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นภายในสถานศึกษา ตลอดจนสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการ การบริหารการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
9. บทบาทในการเป็นนักเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบทบาทนี้ผู้บริหารต้องใช้ความอดทนใช้จิตวิทยาสูงในการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคลากรในสถานศึกษาไปในทางบวก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร โดยการสร้างบรรยากาศการเรียน

การสอนที่ดีให้เกิดขึ้น ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการทำงาน รวมทั้ง การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและ การบริหาร เป็นต้น

10. บทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จเป็นบุคคลที่มอง การณ์ไกล กล้าเสี่ยงเพื่อความเจริญ และเอาชนะอุปสรรค เพื่อพัฒนาสถานศึกษา โดยอาศัยความฉับ ไว กระตือรือร้น ที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวไกล นำหน้าอยู่ตลอดเวลา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 43-48) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่องานวิชาการโรงเรียน ไว้ดังนี้ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและ การบริหารหลักสูตร 2) กำกับ ดูแล การเตรียมการสอนของครู 3) ดำเนินงานการแสวงหา นวัตกรรมใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพงานวิชาการ 4) ดำเนินการจัดหาและบริการสื่อการเรียน การสอนตามความจำเป็น 5) ดำเนินการและกำกับติดตามนิเทศภายในโรงเรียน 6) ดำเนินการและ ควบคุมการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบ และ 7) วิเคราะห์ผลการเรียนเป็นระยะ และนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 69-70) ได้กำหนดคณฤกษ์บทบาทหน้าที่ด้านงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน ไว้ดังนี้ คือ 1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก 4) การประสานความสัมพันธ์ 5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและ บุคลากร 6) การสร้างแรงจูงใจ 7) การประเมินผล 8) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา 9) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ 10) การส่งเสริมเทคโนโลยี

สรุป บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร โรงเรียน คือ ผู้บริหารที่ดีจะต้อง มีคุณลักษณะทั้งด้านส่วนตัว ด้านวิชาชีพและต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้นำทางวิชาการ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานอันจะเป็นเครื่องมือช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารงาน วิชาการได้

ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การบริหารงานของโรงเรียนไม่ว่างานใดย่อมต้องมีปัญหาไม่ว่ามากบ้างน้อยบ้าง การบริหารงานวิชาการก็ย่อมมีปัญหาเช่นกัน แต่ปัญหานั้นจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนในการใช้ความรู้ความสามารถและความจริงใจในการตัดสินใจแก้ปัญหา

สุจิตรา สุภาพงษ์ (2539 : 187) ได้กล่าวถึง ปัญหาในการบริหารงานวิชาการ ว่าคือ 1) ครูผู้สอนไม่สนใจศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรก่อน ทำการสอน 2) ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและไม่มี การสำรวจความเพียงพอในการใช้สื่อของครู 3) ครูไม่มีการนำผลการประเมินไปแก้ปัญหาพร้อมกับ ผู้ปกครองและไม่มี การควบคุมดูแลติดตาม ประเมินผลการใช้ห้องสมุด และ

4) คุรขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มความรู้ในการพัฒนาตนเอง ตลอดจนขาดการติดตามผล การปฏิบัติงานของตัวครูเอง

กัทยา นามวงส์ (2539 : 17) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการ คือ

1) คุรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน 2) คุรต้องรับผิดชอบการสอนเป็นจำนวนมาก 3) คุรขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาวิธีการสอน 4) ห้องสมุดมีหนังสือไม่เพียงพอ 5) คุรไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ และ 6) ผู้บริหารไม่นำผลการประเมินการบริหารงานวิชาการไปใช้ อย่างจริงจัง

สุริยันต์ คณะวัน (2551 : 8) กล่าวว่า ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสภาพ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีด้วยกัน 2 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ คุรผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน 2) ด้านการนิเทศภายใน ได้แก่ คุรผู้สอนมีการผลิตสื่อการสอนน้อยและไม่ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

ชนวรรณ ปัญญาอินทร์ (2554 : 59-60) กล่าวถึงปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนเทศบาล ดังนี้

1. ปัญหาการใช้หลักสูตรใหม่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังช้าและขาด การวิเคราะห์ การนำไปใช้อย่างเป็นระบบ ยังติดอยู่กับรูปแบบ วิธีการเดิม ๆ ไม่ค่อยกล้า เปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคุรผู้สอนที่ค่อนข้างช้า ไม่ปรับวิธีสอนตามหลักสูตร คุรไม่ค่อยศึกษาหลักสูตร เทคนิคการสอนในเรื่องการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ยังไม่ดีเท่าที่ควร และยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการยังไม่เข้มแข็ง ขาดระบบที่ดีและการยอมรับจากคุร ขาดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ ขาดการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการไม่เป็นระบบ แต่ละโรงเรียนมีมาตรฐานต่างกัน

3. ปัญหาการบริหารงานวิชาการขาดระบบการดำเนินการและการติดตามอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ผู้ทำหน้าที่บริหารงานวิชาการมีงานหลายหน้าที่ ทำงานได้อย่างไม่เต็มที่ ขาดการ ส่งเสริมงานวิชาการอย่างจริงจัง กิจกรรมทางด้านงานวิชาการมีน้อยและจัดกิจกรรมวิชาการไม่ ต่อเนื่อง

สมพงษ์ จันทร์พันธ์ (2539 : 23) กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ไว้ดังนี้ คือ 1) การจัดองค์การทางวิชาการทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากมีบุคลากรน้อย 2) การประสาน กับหน่วยงานอื่นค่อนข้างน้อยมาก 3) อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนมี จำนวนจำกัด 4) การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและ

ความต้องการของท้องถิ่น 5) ครูไม่ได้สอนตามสาขาวิชาเอกหรือความถนัด และ 6) มีข้อมูลไม่เพียงพอในการวางแผนหรือข้อมูลล้าสมัย

สรุป ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีความเข้มแข็ง ขาดระบบที่ดีและการยอมรับจากครู ขาดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ การสั่งงานไม่ชัดเจน ขาดการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูและไม่นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข หรือด้านครูผู้สอนในสถานศึกษามีน้อย สอนไม่ตรงวิชาที่เรียนมาหรือสอนไม่ตรงกับความถนัด ครูผู้สอนครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนด้าน หลักสูตรสถานศึกษา ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ขาดความกระตือรือร้น ตลอดจนด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33-38) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาคำเนินการได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการความสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการที่ต้องครอบคลุมถึงการทำงานที่เป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่องรวมทั้งจะต้องดำเนินไปโดยไม่หยุดนิ่ง และในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์อันดีในหมู่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกันเฉพาะการบริหารงานมีภารกิจที่สำคัญ และจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องประสานสอดคล้องกัน ภารกิจการบริหารงานที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน คือ กระบวนการเตรียมเรื่องที่จะตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้มีการดำเนินงานที่จะทำหรือปฏิบัตินั้นสามารถนำไปปฏิบัติที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ทั้งนี้ก็เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ภายในเวลาที่กำหนด ดังที่ สุรพล บัวพิมพ์ (2538 : 57) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจในการเลือกเอาสิ่งที่จะดำเนินการและวิธีดำเนินการในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในเงื่อนไขเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่ เฉพาะการวางแผนการจัดการศึกษาที่มีความหมายคือ กระบวนการที่มีการเตรียมการกระทำในเรื่องการจัดการศึกษา การปฏิบัติ หรือการดำเนินการตามแผนและการประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเสริมสร้างสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะต่าง ๆ อันมีคุณค่าให้แก่ตัวบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

2. การจัดองค์การ (Organizing)

การจัดองค์การเป็นกลไกของการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์การมีการแบ่งหน้าที่การทำงานซึ่งกันและกัน ดังนั้นในกระบวนการบริหารงานองค์การหรือหน่วยงานจำเป็นต้องรวบรวมทรัพยากรทางการบริหาร อาจเป็น คน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักรกลและวิธีการ การจัดองค์การเป็นการจัดระบบ โครงสร้างในองค์การซึ่งได้แก่ อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และการจัดระบบทรัพยากรขององค์การอันได้แก่ คน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ เครื่องจักรกล และวิธีการบริหาร ให้กิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ ดังที่ ภิญญา สาทร (2523 : 151-152) ได้กล่าวว่า การจัดองค์การช่วยให้การบริหารงานสะดวกรวดเร็วขึ้น การจัดระบบที่ถูกต้องและเหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ขจัดปัญหางานซ้ำซ้อนได้ ช่วยให้องค์การขยายใหญ่โตขึ้น สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ประการสุดท้ายเป็นการส่งเสริมตัวบุคลากรในการทำงาน การจัดแบ่งงานตามลักษณะงานเพื่อให้เหมาะสมกับบุคลากรจะก่อให้เกิดความสนใจในหน้าที่ ช่วยกระตุ้นให้มีอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์และมีการเริ่มที่ดี

3. การชี้นำ (Leading)

ทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือ คน และการบริหารคนถือเป็นงานที่ยากและสำคัญเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก มีความนึกคิด มีศักดิ์ศรี การดำเนินงานของโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคล ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจะต้องมีการชี้นำกระตุ้นให้ “คน” ในองค์กรอยากทำงาน และปฏิบัติงานให้ดีที่สุดตามความรู้ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การชี้นำเป็นกระบวนการจูงใจกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคลของหน่วยงานปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2528 : 39) กล่าวว่า การชี้นำเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ดังนั้นจึงควรพยายามให้เกิดบรรยากาศเหล่านี้เกิดขึ้นในบรรยากาศการทำงานของโรงเรียนเพราะจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานเป็นอย่างมาก

4. การควบคุมดูแล (Controlling)

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2528 : 2) กล่าวถึงการแนวทางการบริหารงานวิชาการ ว่าการควบคุมดูแลถือเป็นการตรวจสอบติดตาม การรายงาน การวัดผลและประเมินผลซึ่งจะนำเข้าสู่วงจรการวางแผนอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการควบคุมดูแลจะเป็นการตรวจสอบให้งานที่มอบหมายได้ดำเนินไปตามแผน เพื่อให้ผลงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ถ้าหากการควบคุมดูแลเป็นไปอย่างมีระบบและอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ดีแล้ว ย่อมเชื่อได้ว่าแผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้นย่อมบรรลุซึ่งความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ การควบคุมดูแลถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญในการบริหารอันจะทำให้กระบวนการบริหารครบวงจร หรือสมบูรณ์ หากได้มีการกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ไรก็ตามการบริหารงานแบบคนไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมการบริหารแบบมุ่งให้ได้งานและน้ำใจคนจำเป็นต้องใช้เทคนิคการควบคุมดูแลหลากหลายวิธีให้เหมาะกับงานแต่ละงานไปซึ่งแบบที่มีแนวโน้มที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Administration)

สรุป แนวทางการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน คือ การกำหนดแนวทาง ภารกิจ หรือวิธีการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นขั้นตอน มีกระบวนการวางแผน มีกลไกการจ้องคักการ การชี้นำจากผู้นำ และการควบคุมดูแล เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการ คน วัสดุ อุปกรณ์ ขององค์กรดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา

สิริ นมะหุด (2546 : 8) ได้เสนอแนวคิดว่ารัฐบาลมีนโยบายที่จะเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยมุ่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนได้มีพื้นฐานความรู้เพียงพอสำหรับ

การครองชีพในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันได้แก่การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รัฐบาลมีนโยบายอย่างชัดเจนในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี โดยดำเนินการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กว้างขวางและครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชนให้ออกไป ประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจรวมทั้งการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผนึกกำลังจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น การขยายการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา ในชนบท การขยายสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษา การเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ประถมศึกษาการจัดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ทหารเกณฑ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ โรงเรียน เป็นต้น การเปิดสอนหลักสูตร ประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) เพื่อการประกอบอาชีพ โดยความรู้เท่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ การยกเว้นเงินบำรุง การศึกษา การจัดหาหนังสือให้นักเรียนยืม การสร้างที่พักในโรงเรียน การจัดหาพาหนะ การจัด อาหารกลางวัน การจัดเงินอุดหนุนเป็นทุนส่งเสริมอาชีพอิสระของนักเรียน การถ่ายโอน ผลการเรียน

กองการมัธยมศึกษา (2539 : 14) ได้วางแนวนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญ ศึกษาจัดระบบการบริหารและจัดการที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับเยาวชน ทั่วไป และเยาวชนที่ด้อยโอกาสให้ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษา มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ แข็งแรงสมบูรณ์ มีความสามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการแก้ปัญหาและ การจัดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีทักษะและจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีลักษณะประชาธิปไตย เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนา ท้องถิ่นและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศในประชาคมโลกได้อย่างมั่นคงและ ยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 40-41) ยังเน้นวางแผนการจัด การศึกษาเพื่อสนองแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยกำหนดนโยบายในส่วนของชุมชนว่าให้พัฒนาการศึกษาของ โรงเรียนให้ใกล้เคียงกันและให้ชุมชน เอกชน มูลนิธิ หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผน การศึกษา และเครือข่ายการเรียนรู้โดยประสานความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น เอกชน ในการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ประชาชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

สรุป นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาลมีความมุ่งหวังเพื่อมุ่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชน ได้มีพื้นฐานความรู้เพียงพอสำหรับการครองชีพในสังคมพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชนให้ออกไปประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจรวมทั้งการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนทั่วไป ตลอดจนสนองแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

เป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

เพื่อให้การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาคดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงขอให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดได้ดำเนินการดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : 53) คือ

1. ให้จัดทำแผนการพัฒนาศึกษาและแผนการปฏิบัติการในการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อขอให้อนุมัติดำเนินการ
2. ให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน
3. พิจารณาจัดทำเกณฑ์การจัดตั้ง โรงเรียนหรือการคัดเลือก โรงเรียนเข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
4. จัดทำการแบ่งเขตบริการรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
5. จัดทำข้อมูลสถิติของการขยายโอกาสในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัด โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. การนิเทศการศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดมอบให้ศึกษานิเทศก์ของกรมสามัญศึกษาที่ประจำจังหวัดหรือกลุ่ม โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรร่วมพัฒนาศึกษานิเทศก์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและขอความร่วมมือศึกษานิเทศก์ประจำเขตให้เป็นผู้นิเทศ
7. การดำเนินการติดตามผลและประเมินผล พร้อมทั้งรายงานการติดตามผล

การประเมินผลหลังจากสิ้นงวดเงินงบประมาณทั้ง 8 งวด ภายหลังจากสิ้นงวด 16 วัน

8. ดำเนินการประสานงานการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ได้แก่ ด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น โดยให้ระบุในแผนปฏิบัติ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักว่าการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาประเทศและเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการ จึงกำหนดให้ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาภายใต้โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับโดยเปิดชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) 119 โรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ส่วนในปีการศึกษา 2534 ดำเนินการใน 97 โรงเรียน รวม 216 โรงเรียน ซึ่งการดำเนินงานโครงการดังกล่าวเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ลงมติเห็นชอบในหลักการตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 9-10) คือ 1) ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับอีก 3 ปี โดยการประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปีๆ ไป ทั้งนี้โดยให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และ 2) ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติดำเนินการ โครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาโดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้และอนุมัติดำเนินการต่อไปได้ในพื้นที่เขตชนบทซึ่งการเรียนต่อในระดับมัศึกษามีอัตราค่อนข้างต่ำ เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครองของนักเรียนต่อไปในรูปค่าชดเชยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

เพื่อให้โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 115) ดังนี้ 1) ให้รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ร้อยละ 100 ในปีการศึกษา 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 8 และ 2) ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ขยายการเปิดชั้นเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเพิ่มเติมจากโครงการนำร่องฯ โดยให้เปิดในปีการศึกษา 2534 จำนวน 1,000 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2535 จำนวน 1,000 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,000 ห้องเรียนและปีการศึกษา 2537 จำนวน 984 ห้องเรียน รวมกับโครงการนำร่องซึ่งเปิดแล้ว 216 ห้องเรียนเป็น 4,200 ห้องเรียน

จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตามความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ในปีการศึกษา 2534 เปิดโรงเรียน 1,366 โรงเรียน โดยได้รวมโรงเรียนในโครงการนำร่องเข้าด้วยแล้ว ปีการศึกษา 2536 เปิดเพิ่ม 1,322 โรงเรียน รวมเป็น 2,688 โรงเรียน ปีการศึกษา 2537 เปิดเพิ่ม 832 โรงเรียน รวมเป็น 3,520 โรงเรียน และจะเปิดให้ครบ 4,200 โรงเรียน ตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในช่วงแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

สำหรับเป้าหมายการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์นั้น กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้เปิดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2539 รวมทั้งสิ้น 46 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, 2539 : 2) และในปีการศึกษา 2540 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เปิดดำเนินการจำนวน 8 โรงเรียนตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (คำสั่ง สปช. 879/2541 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2541) ดังนั้นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์จึงมีโรงเรียนที่เปิดดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2540 รวมทั้งสิ้น 54 โรงเรียน

สรุป จากเป้าหมายในการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐนั้น มีความมุ่งหวังที่จะยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดแรงงาน โดยนักเรียนทุกคนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องได้เข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบทุกคนในปีการศึกษา 2540-2544

การดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

หน่วยงานและผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนของโรงเรียนที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามหนังสือที่ ศธ 1402/15334 เรื่องจัดหน่วยงานรับผิดชอบขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 26 เมษายน 2534 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 67) มีดังนี้

1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในกองนโยบายและแผน โดยให้ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนเป็นผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าฝ่ายแผนและโครงการเป็นเลขานุการ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 7-8 คน

2) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด กำหนดให้มีศูนย์อำนวยการ

ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในฝ่ายแผนและงบประมาณ โดยให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
การประถมศึกษาจังหวัดที่ควบคุมฝ่ายแผนและงบประมาณเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ หัวหน้าฝ่ายแผน
และงบประมาณเป็นเลขานุการศูนย์ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถเหมาะสมปฏิบัติงาน 3-4 คน

3) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ กำหนดให้มีศูนย์ผู้อำนวยการขยาย
โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในงานบริหารงานทั่วไป โดยให้หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
เป็นหัวหน้าศูนย์ หัวหน้างานบริหารงานทั่วไปเป็นเลขานุการศูนย์ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ
เหมาะสมปฏิบัติงาน 1-2 คน

จากการจัดหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้น
พื้นฐานมีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นลำดับขั้นตอนไป คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาอำเภอ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติงานโดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 19-22) ได้กำหนดการ
ดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการจัดการและบริหาร โครงการ
ซึ่งเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละระดับ การจัดการด้านงบประมาณและแนว
ปฏิบัติในการคัดเลือกโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. การจัดการและบริหาร โครงการของหน่วยงานในสังกัดแต่ละระดับมีแนว
ดำเนินการดังนี้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขยาย
โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเป็น
นโยบายสำคัญเร่งด่วนและจัดตั้งศูนย์ผู้อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อดำเนินการบริหารให้บังเกิดผลดีและบรรลุวัตถุประสงค์ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการ
เพื่อพิจารณาคำเนินการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคัดเลือกโรงเรียน การรับนักเรียนและจัดบุคลากร
ด้านจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ด้านวิชาการ เอกสารวัสดุ หลักสูตรและการนิเทศ
ติดตามประเมินผล ด้านประชาสัมพันธ์ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย
ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ กระทรวงมหาดไทย
และสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ฯลฯ รวมตลอดถึงการประสานร่วมมือกับหน่วยงานภายใน
กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ กรมการฝึกหัดครู กรมการศึกษานอก
โรงเรียน กรมอาชีวศึกษาและสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในด้าน
การจัดการมัธยมศึกษา พี่เลี้ยง การจัดทำ จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร การฝึกอบรมบุคลากรที่
เกี่ยวข้อง การนิเทศติดตามผลโครงการและการให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ แล้วแต่กรณีประชุม

อบรม สัมมนา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงนโยบายและแนวดำเนินงาน โครงการส่งเสริม สนับสนุนดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสามารถดำเนินงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพประชาสัมพันธ์ดำเนินงาน โครงการทางเอกสารและสื่อมวลชนนิเทศ ติดตามและสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการประเมินผล พัฒนาและปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงาน

1.2 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ ระดับจังหวัดเพื่อพิจารณาดำเนินงานการศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดและกำหนดให้มี ศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในฝ่ายแผนงานและงบประมาณดำเนินการ คัดเลือกโรงเรียนเข้าตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด กำหนดแผนการเปิดดำเนินการ โรงเรียนในโครงการ ในช่วงปี พ.ศ. 2536-2539 กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน เสนอกรมกำหนดแผนงานประสานงาน ด้านการนิเทศ ติดตาม สนับสนุนการเรียนการสอนร่วมกับหน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาและ ศึกษาพิเศษจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษาและบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางและโครงสร้างหลักสูตรตลอดจน วัตถุประสงค์ ประเมินผลให้สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือประเมินผลการเรียนประชาสัมพันธ์ ดำเนินงานตามโครงการให้นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนทั่วไปได้รับรู้และเห็นคุณค่าของ การศึกษา กำกับ ดูแลและนิเทศติดตามการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของโรงเรียนในโครงการร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับเขตการศึกษาและอำเภอประเมินผล พัฒนาและ ปรับปรุงแก้ไขดำเนินงาน รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานให้สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติทราบเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม

1.3 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานและประสานการดำเนินงานกับระดับจังหวัดและ โรงเรียน เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งจบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ได้เข้าโรงเรียนในโครงการและกำหนดให้มีศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษา ขั้นพื้นฐานอยู่ในงานบริหารทั่วไป ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในการเตรียมการและดำเนินการ ด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และห้องเรียน

2. การจัดครูที่มีความรู้ความสามารถและความถนัดเฉพาะทางเข้าสอนรายวิชา กิจกรรม ต่าง ๆ ตามหลักสูตร

3. การสำรวจและทำทะเบียนรายชื่อผู้ชำนาญการท้องถิ่นในสาขาอาชีพต่าง ๆ แห่ง วิทยาลัยและสถานประกอบอาชีพอิสระ พร้อมประสานขอความร่วมมือในการให้ความรู้หรือ เป็นสถานที่ปฏิบัติงานอาชีพแก่นักเรียนจากทรัพยากรดังกล่าว

4. การสำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อประกอบในการจัดวิชาเรียน

5. การจัดทำแผนการสอน การจัดการเรียนการสอนและการวัดผล ประเมินผลตาม แนวทางหลักสูตร

6. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตาม โครงการพิเศษ ติดตามและประเมินผล การจัดการเรียนการสอนและให้การสนับสนุนใน โครงการพัฒนาและการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานของโรงเรียน

2. การจัดการด้านงบประมาณ

การดำเนินการด้านงบประมาณโครงการ มีแนวทางดังนี้

โรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอและสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด จัดทำแผน/โครงการให้ชัดเจนสอดคล้องกับแผนงาน โครงการระดับกรมแล้วส่งแผนงาน โครงการระดับจังหวัดและอำเภอให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทราบ

การจัดสรรและค่าใช้จ่ายงบประมาณให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามที่ระบุในโครงการตามบัญชีจัดสรรตามบัญชี จัดสรรและควบคุมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามงาน/กิจกรรมของโครงการให้ครบถ้วนอย่างมี ประสิทธิภาพ หากจังหวัดมีความประสงค์จะใช้งบประมาณนอกเหนือจากกิจกรรมที่สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้จะต้องขออนุมัติเป็นคราว ๆ ไป

การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนตามโครงการ มอบให้โรงเรียนดำเนินการยกเว้นแต่โรงเรียนใดมีความประสงค์จะให้สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหรือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอดำเนินการก็ได้ โดยต้องให้โรงเรียนได้รับ วัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพตรงตามรายการและความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริง โดยเน้น อุปกรณ์การเรียนการสอนในวิชาบังคับแกนเป็นอันดับแรก ทั้งนี้การดำเนินการจัดซื้อให้ถือปฏิบัติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยเคร่งครัด

3. แนวปฏิบัติในการคัดเลือกโรงเรียนการคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่จะทำการเปิด สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้

3.1 ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาใน

สังกัดตามคุณลักษณะดังนี้

3.1.1 มีสถานที่เพียงพอและเอื้ออำนวยต่อการฝึกเรียนทำกิจกรรมการเกษตร (เรียนการเลี้ยงสัตว์ พืชผักสวนครัว ฯลฯ ให้ผลผลิตได้)

3.1.2 มีอาคารสถานที่ (เช่น โรงฝึกงาน อาคารอเนกประสงค์ ห้องสมุด) โต๊ะ เก้าอี้ พัดลม ครุภัณฑ์ สนับสนุนการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา

3.1.3 มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนอาชีพ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ นักเรียนสามารถมีรายได้ระหว่างเรียน

3.1.4 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบท ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษา (ประมาณ 5 กิโลเมตร) เมื่อเปิดทำการสอนจะต้องไม่กระทบการเทือนโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.1.5 เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่ ซึ่งมีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาต่ำ อันเนื่องมาจากความยากจนของผู้ปกครอง

3.1.6 ผู้บริหารและครูมีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นและเสียสละ ส่งเสริมที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ โครงการอย่างต่อเนื่อง

สรุป แนวปฏิบัติในการคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่จะเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้น ต้องคำนึงถึงความพร้อมด้านสถานที่ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ผลการเรียนของนักเรียนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็น โรงเรียนในเขตชนบทห่างจากโรงเรียน มัธยมศึกษาประมาณ 5 กิโลเมตรและมีอัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในโรงเรียนต้องมีความพร้อมและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การบริหารจัดการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้นจึงได้แบ่งงานบริหารงาน วิชาการออกเป็น 4 กลุ่มงาน ดังนี้

การบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรถือว่าเป็นงานบริหารที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน ของสถานศึกษา มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรไว้หลายท่านด้วยกัน อย่างเช่น

สุมิตร คุณากร (2543 : 15) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายให้เด็กได้ เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะคิด แบบพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม เมื่อประมวลเข้าด้วยกันแล้วก็เป็น ประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น ซึ่งคุณหญิง พงศ์ศาสตร์ (2533 : 137) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ ซึ่งไปสู่

ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรจะประกอบไปด้วย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียน วิธีสอน และการประเมินผล ส่วนสำลี รักสุทธิ (2544 : 10) กล่าวว่า มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์ ขณะที่ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 42) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งสำคัญของงานวิชาการ คือ หลักสูตรเป็นตัวกำกับงานวิชาการ แม้ว่าหลักสูตรปัจจุบันจะใช้หลักสูตรระดับชาติที่เป็นแบบเดียวกันก็ตาม แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไป การจัด โปรแกรมการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของแต่ละสถานศึกษานั้น เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แม้กระทั่งผู้เรียนก็มีส่วนที่จะทำให้เกิดการดำเนินการเกี่ยวกับการจัด โปรแกรมการศึกษา ดังนั้นการบริหารหมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การประเมินผล การปฏิบัติงานเป็นต้น ด้วยเหตุนี้ หน้าที่ของผู้บริหารจึงมีการจัดวางนโยบาย การวางแผนและการจัดตั้งวัตถุประสงค์ หน้าที่ถัดไป ได้แก่ การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงาน การประสานงานติดต่อ การจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งการติดตามประเมินผล ส่วนการบริหารหลักสูตรจึงมีลักษณะงาน คล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่น ๆ ในสถานศึกษาแต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล ดังนั้นการบริหารหลักสูตร จึงหมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร การบริหารหลักสูตรได้นำกระบวนการบริหารงานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารงานมีประโยชน์ต่อการบริหารงานดังนี้

1. ช่วยให้การบริหารหลักสูตรสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะมองเห็นปัญหาของความซ้ำซ้อน และสามารถมอบหมายงานได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้บริหารนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าของงาน
3. ช่วยให้สถานศึกษาได้ขยายเติบโตและก้าวหน้า มองเห็นปัญหา ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่วางไว้
4. ช่วยส่งเสริมตัวบุคคลในการทำงาน การจัดหน่วยงาน การบริหารงานได้งานเหมาะสมกับบุคคล เพื่อให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ
5. ช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้บุคคลในองค์กรทำงาน

อย่างมีอิสระและมีความคิดริเริ่ม

6. ช่วยในการจัดหมวดหมู่ของงาน ให้เป็นไปตามความเหมาะสม และรวดเร็ว

7. ช่วยให้มีการประเมินผลและติดตามผลการปฏิบัติงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 43-47) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานสามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร การวางแผนใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วย

2. ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตรและฝ่ายสนับสนุน ตลอดจนฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้ควรมีการจัดการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อจะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

สรุป การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร โดยการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เพื่อที่จะให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการและดำเนินงานด้านการเรียนการสอน จะได้ผลดีจะต้องมีการวางแผนการบริหารงานด้วยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ

กมล ภูประเสริฐ (2535 : 152) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับ สุมิตร คุณานุกร (2543 : 23) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนร่วมมือกันทำอย่างไรจึงทำให้นักเรียนได้รับความสามารถจนมีประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของสังคม ด้วยเหตุนี้ การเรียนการสอนจึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของโรงเรียนหรือกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรม

ทั้งมวล ขณะที่ ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2534 : 55-57) กล่าวว่า หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยหลักการต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ หลักการวางแผน หลักการจัดองค์กร หลักการจัดบุคคล หลักวินัยฉัยสั่งการ และควบคุมดูแลประสานงาน และหลักการงบประมาณ

กนก จันทร์ขจร (2532 : 125) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึงให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ ความรู้สึกรู้สีกจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ทดลอง ได้ปฏิบัติ ได้สังเกตจากของจริงได้ทำงานร่วมกัน ได้ทำงานด้วยตนเอง ทำให้ได้ความรู้จริงถึงประสบการณ์ชีวิตจริง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการใหม่ ใช้สื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ วิทยาการต่าง ๆ และอุปกรณ์ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุด อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรึกษาหารือและวางนโยบายร่วมกันกับครูผู้สอน และมีเป้าหมายของการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การให้บริการครูในด้านสื่อการสอนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

กษมา วรวรรณ ณ อุบลยา (2539 : 8) กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนรู้นักเรียน 9 ประการ คือ 1) การจัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น 2) การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) การจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด 4) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม 5) การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ 6) จัดให้มีการศึกษาคิดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 7) สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ 8) เสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน 8 ประการ และ 9) จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน นอกจากนี้ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 151-163) กล่าวว่า งานการจัดและการดำเนินการด้านการเรียนการสอนควรดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ 1) การจัดประมวลการสอน หลักสูตรได้กำหนดรายวิชาไว้จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการ โดยการร่วมมือจากฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ ในการจัดทำประมวลการสอนเป็นรายวิชา ซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่า โครงการสอน การจัดทำประมวลการสอนหรือโครงการสอนนี้จะวางเป็นภาคการศึกษา โดยเฉพาะวิชาที่มีหน่วยกิตและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา ด้วยเหตุนี้ประมวล

การสอนจึงเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษา แล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น เช่น รายสัปดาห์ เป็นต้น 2) การจัดแผนการสอน สถานศึกษาต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้โอกาสผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ และความสามารถ แผนการเรียนการสอนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนมีวิชาบังคับ วิชาเลือก และเลือกเสรีอย่างมีจุดหมาย เป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียด 3) การจัดตารางสอน ตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา และเวลาเรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์ 4) การจัดชั้นเรียน การจัดชั้นเรียน ควรแยกจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถ จัดแบ่งตามรายชื่อ จัดตามความสามารถพิเศษ และจัดแบบผสมผสาน 5) การจัดครูอาจารย์เข้าสอนควรพิจารณาตามความเหมาะสมและความถนัด 6) การสอนซ่อมเสริมเป็นกรณีพิเศษนอกเหนือจากการสอนตามปกติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน 7) การเลือกตำราเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ 8) คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยสอนครูอาจารย์ที่จะได้แนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตร 9) การจัดทำคู่มือแก่นักเรียนนักศึกษา คู่มือแก่นักเรียนนักศึกษาเป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อแจกแก่นักเรียนนักศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาใหม่ในวันลงทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติตนได้ถูกระเบียบของสถานศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษา และ 10) การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ ห้องที่จัดขึ้น ไม่ใช่ห้องเรียนของนักเรียนนักศึกษา แต่เป็นห้องที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสาร และสารสนเทศของงานด้านวิชาการในสถานศึกษา

สรุป จุดมุ่งหมายหลักสูตรของสถานศึกษา อยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ งานจัดการเรียนการสอนมีหลายงาน ได้แก่ การจัดทำประมวลการสอน การจัดทำแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูอาจารย์เข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ การจัดทำคู่มือแก่นักเรียนนักศึกษา และการจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอน การพัฒนาครูอาจารย์ การปรับปรุงการเรียนการสอน สถานศึกษาควรวางแผนปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง โดยการพิจารณาโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

การนิเทศการเรียนการสอน

การพัฒนาวิชาการในโรงเรียน การนิเทศภายใน ถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน เป็นการช่วยเหลือครูให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ยง วัชชวัลลภ (2524 : 2) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทางวิชาการ ที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วน สنجัด อุทรานันท์ (2527 : 1-2) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน ขณะที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2531 : 20) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีบทบาทและลีลาที่ เชื่อมโยงโดยตรงต่อครู และเป็นกระบวนการสำหรับการสังเกตการณ์สอนภายในห้องเรียน ที่มีระบบเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู ส่วน อัมภา บุญช่วย (2537 : 110) กล่าวว่า ความพยายามทุกสิ่งทุกอย่างของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ ผู้บริหารลงไปในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้ดีขึ้นทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ชารี มณีศรี (2542 : 22) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน ให้ดีขึ้น การร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องโดยใช้หลักประชาธิปไตยในการนิเทศ สอดคล้องกับ สุกานดา ดปนิยางกูร (2539 : 4-5) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการทำงานที่บุคลากรใน โรงเรียนร่วมมือกันคิดค้น จัดขึ้นในการพัฒนาครูให้มี ความรู้ความเข้าใจมีทักษะและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานวิชาการ เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การปฏิบัติงานของครู อันจะส่งผลให้มีการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น โดยอาศัย หลักการนิเทศงานวิชาการใน โรงเรียนดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ตามสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และกฎเกณฑ์ ที่แน่นอน
2. เป็นวิทยาศาสตร์ หมายถึง การทำงานอย่างมีระบบ มีวิธีการในการศึกษา ปรับปรุงและประเมินผล โครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนจะเกิดมาจากการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้
3. เป็นประชาธิปไตย หมายถึง จะต้องเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือในการทำงาน และรู้จักใช้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
4. เป็นการสร้างสรรค์ หมายถึง เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษ ของแต่ละบุคคลและเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกมา และพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่
5. เป็นการสร้างความเชื่อมั่น หมายถึง เป็นการเสริมสร้างความสามารถของครู

เพื่อให้มีความมั่นใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

6. เป็นการพัฒนา หมายถึง เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู

7. เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง หมายถึง การทำงานด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความไว้วางใจกัน และยอมรับซึ่งกันและกัน

สุจริต เพ็ชรชอบ (2523 : 20) กล่าวว่า งานนิเทศการศึกษาที่ผู้บริหารสามารถทำอยู่หลายประการ ดังนี้

1. งานช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร ได้แก่ 1) การประชุมนิเทศครูใหม่ 2) การจัดประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน 3) การสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน 4) การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น 5) การสาธิตการสอน 6) การนิเทศด้วยการให้คำปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่ 7) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 8) การอบรมครู 9) การจัดสัมมนา 10) การจัดหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ 11) ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัยและแนะนำครูให้ใช้ห้องสมุด 12) แนะนำครูให้เป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ 13) จัดบริการโสตทัศนศึกษาให้แก่ครูเป็นอย่างดี และสนับสนุนให้ครูใช้อุปกรณ์เหล่านั้น และ 14) สนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม

2. การช่วยเหลือครูในด้านปัญหาส่วนตัว ครูเลขทุกข์สุขของครูในปกครองเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จนกระทั่งครูสามารถปรับทุกข์ได้ ทั้งด้านส่วนตัว ปัญหาในการทำงาน ตลอดจนเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้

3. การสร้างขวัญกำลังใจของคณะครูในโรงเรียน ได้แก่ 1) ช่วยเหลือครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาการ ทำงานการบริหารและดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ 2) จัดสภาพการทำงานให้ดี สะดวกสบายเป็นสุข 3) ช่วยให้ครูมีความอบอุ่น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขไม่น้อยหน้าใคร 4) เป็นที่ปรึกษาที่ดีของครูทุกโอกาส 5) สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครู เปิดโอกาสให้ครูทำงานที่ใช้ความริเริ่มของตัวเองให้มาก 6) พยายามให้ครูรู้สึกได้ว่าตัวเองมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานโดยทั่วไป 7) ผู้บริหารควรเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครู 8) ช่วยให้ครูมีความสำเร็จในการทำงาน มีความเจริญงอกงาม 9) ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย 10) ให้ครูได้มีความรู้สึกรับผิดชอบตัวเอง ไม่รู้สึกว่าได้รับการลบล้าง หรือเหยียดหยามหรือตำหนิ 11) การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ควรเป็นประชาธิปไตย และ 12) ครูใหญ่ควรมีความยุติธรรมต่อครูทุกคน

4. การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ 1) จัดผู้รับฟังความคิดเห็นของครูภายในโรงเรียน 2) จัดให้มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน 3) จัดให้มีผู้รับฟัง

ความคิดเห็นของนักเรียน 4) จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ 5) ช่วยให้ครูรู้จักประเมินผล การเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียน และ 6) ช่วยให้ครูประเมินผลการสอนของตน

นอกจากนี้ ชารี มณีสรี (2542 : 204) กล่าวว่า กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน ประชุมปรึกษาเตรียมการด้านต่างๆก่อนเปิดภาคเรียน
2. การปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศเพราะใช้เทคนิค พบปะพูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือการออกคำสั่ง
4. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทักษะและเจตคติ ลงมือปฏิบัติ มากกว่าบรรยาย
5. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ทัน ต่อความเปลี่ยนแปลง
6. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือ ไปร่วมซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น
7. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เคารพ ให้เกียรติศักยภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด มุ่งปริมาณความคิด มากกว่าถูกผิด
8. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือ เรียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลาและได้รับประสบการณ์ตรง จัดหาแบบที่ดี
9. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้คือต้องอ่านและวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านจะนำไปสู่การรอบรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือและสิ่งพิมพ์
10. การสนทนาวิชาการ ในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจจัดเดือนละครั้งในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน
11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศเพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นมีขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศ บนพื้นฐานวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ทำเพื่อเด็ก ลดข้อบกพร่อง ทำให้แข็งแกร่งขึ้น
12. การศึกษาคูงาน ผลตรงในการปรับปรุงงาน ดูคนอื่นย้อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดี ข้อบกพร่อง ข้อจำกัดเมื่อต้องมาปรับปรุง ความพร้อมด้านต่าง ๆ
13. การสังเกตการณ์สอน ในการปฏิบัติอาจทำได้น้อยถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่

ที่ต้องทำในทางปฏิบัติหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอน หรือแม้แต่การนิเทศ สามารถทำการวิจัยปฏิบัติได้ดังนี้ วิจัยเพื่อนำผลมาใช้ หรือวิจัยเชิงพัฒนา

15. การเขียนเอกสารหรือทดสอบวิชาการ การเขียนผลงานทางวิชาการ เป็นการสร้างพรมแดนความรู้ใหม่ คนที่มีวิญญูณครูจะทำหน้าที่นี้ได้ดี

16. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นให้เป็นที่น่าพอใจ เทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย มิใช่เสนอเพียงแผ่นกระดาษ คำชี้แจง ซึ่งไม่น่าสนใจ เป็นได้เพียงนิทรรศการแห้ง

สรุป การนิเทศภายในสถานศึกษา คือ เป็นงานที่ช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการ ในด้านการเรียนการสอน เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในก็เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด เพื่อจะใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรบุคลากรภายในสถานศึกษา และสถานศึกษาเองเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาการเรียนการสอนได้ดี รวมทั้งการสร้างร่วมมือและแก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกัน บุคลากรภายในสถานศึกษาที่สามารถนิเทศได้นอกจากผู้บริหารแล้ว อาจารย์ที่มีประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ ก็สามารถทำหน้าที่นิเทศได้ รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาร่วมโครงการ เทคนิควิธี การนิเทศนั้นสามารถใช้ได้หลายรูปแบบแล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย จำนวนผู้รับการนิเทศ เวลาและทรัพยากรอื่น ๆ ในการจัดทำโครงการนิเทศนั้น ควรจะได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ จัดทำแผนการนิเทศ แล้วจึงนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ควรมีการประเมินผลโครงการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ทราบว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา จนถึงสิ้นปีการศึกษานั้น บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค และข้อบกพร่องอะไรบ้าง แล้วนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการหาวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 199) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลนี้มีความหมายต่างกัน การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานผลที่ออกมาเป็นตัวเลข

ส่วนการประเมินผล หมายถึง การกำหนดค่าจากคะแนนที่เราวัดว่าดีหรือไม่ดี เก่งหรือไม่เก่ง โดยการเปรียบเทียบกัน สำหรับชาว แพร์ดกุล (2518 : 140) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่ให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่งอันมีความหมายแทน ขนาดสมรรถภาพ นามธรรมที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตน ถ้าใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือกระตุ้น ก็ถือเอาจำนวน ผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิกิริยาได้ตอบออกมาเป็นเครื่องชี้บอกว่าเขามีสมรรถภาพในเรื่องนั้น ๆ ปานใด นอกจากนี้ อัมภา บุญช่วย (2537 : 131) กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารในด้านการวัดและ ประเมินผล คือ การส่งเสริมให้ครูรู้จักหลักการและวิธีการวัดผล ประเมินผล นอกจากนั้น ตัวผู้บริหารเองต้องมีความรู้ในเรื่องการวัดผลและประเมินผลด้วย เพราะจะเข้าใจและสามารถ แนะนำครูผู้สอนได้ ผู้บริหารจะต้องช่วยบริการและอำนวยความสะดวกในการจัดการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลต่าง ๆ โดยสรุปในแง่บริหารการจัดการ ประเมินผลการศึกษาที่มีความจำเป็นดังนี้

1. เพื่อทราบผลการเรียนของนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขของตนเองได้ก่อนที่จะก้าวไปศึกษาบทเรียนใหม่
2. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นเรียน และการจัดแบ่งนักเรียนตามความสามารถ
3. เพื่อเป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ ทำให้ผู้ปกครองรู้ ความก้าวหน้าของนักเรียนในการปกครองของตนเอง และช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบ้าน กับ โรงเรียน
4. เพื่อประโยชน์ในการให้ประกาศนียบัตร เมื่อจบการศึกษา และแจ้งผลการเรียนให้ สถานบันอื่น
5. ช่วยให้ฝ่ายแนะแนวทราบข้อมูลของนักเรียน จะได้ช่วยวิเคราะห์ความเด่นด้อยของ ผู้เรียน เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางในการแนะแนวการเรียน อาชีพแก่ผู้เรียน
6. ช่วยให้ฝ่ายบริหารได้ทราบข้อมูล เพื่อปรับปรุงมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนซึ่ง จะนำไปสู่แนวทางปรับปรุงส่งเสริมสภาพการเรียนการสอนให้แก่ครู และใช้เป็นข้อมูลในการ ปฐมนิเทศครูใหม่

ส่วนปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 167) ได้ระบุหน้าที่ และความรับผิดชอบ ในการวัดผลและประเมินผลการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับวัดผลและประเมินผลในเรื่อง เช่น ประเภทข้อสอบ ที่ใช้วัดผล ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนข้อสอบ การเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง มาตรฐาน ในการสอบวัดผล และการเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอนแก่ผู้ปกครอง

2. การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอน เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก
3. พยายามส่งเสริมครู อาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัดผลและประเมินผลโดยจัด การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนนการประเมินผล ข้อสอบ ตลอดจนรายงานผลการสอบ
4. การจัดตาราง ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและคุมสอบ
5. ควรมีการประเมินผลการสอบ หากมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไปหรือนำเสนอแนวทางการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

สรุป การวัดผลและประเมินผล คือ กระบวนการที่จะทราบว่าการเรียนการสอนนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงในเรื่องใด การวัดแตกต่างจากการประเมินในแง่ที่ว่า การวัดเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้น ส่วนการประเมินเป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าในสิ่งที่วัดได้ รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงานและการทดสอบ การวัดผลการเรียนของนักเรียนนักศึกษา ใน 3 องค์ประกอบ คือความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ เทคนิคการวัดแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระที่เรียน เทคนิคที่นิยมใช้ ได้แก่ การสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์และการทดสอบ ส่วนเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัดผล ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพของงาน แบบทดสอบซึ่งมีทั้งอัตนัย และแบบปรนัย ข้อสอบที่ดีจะมีลักษณะของความเที่ยงตรง ยุติธรรม ง่ายลึกลับ ชั่วๆ จำเพาะเจาะจง มีความเป็นปรนัย มีประสิทธิภาพ ง่ายพอเหมาะ มีอำนาจจำแนกและต้องเชื่อมั่นได้ สิ่งที่สำคัญในการประเมิน คือ การให้คะแนนเป็นเกรด โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 5 เกรด คือ A B C D และ F ซึ่งมีเทคนิคการให้เกรดแตกต่างกันไป เพื่อความสะดวกต่อการปฏิบัติและให้ความยุติธรรมกับผู้เรียน

สภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา ภายใต้งานรณรงค์ขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเปิดชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) 122 โรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 เปิดดำเนินการเพิ่มอีก 97 โรง รวม 219 โรงเรียน ซึ่ง การดำเนินงานเป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 (หนังสือที่ ศธ 0201/7399 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2533) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งรัดขยายโอกาสทางการศึกษาให้กระจายไปส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดทำการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา

2534 เพิ่มอีก 1,150 โรงเรียน มีนโยบายที่จะให้เปิดดำเนินการเพิ่มประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดแผนพัฒนาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

เพื่อให้การดำเนินงาน โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับใน โรงเรียนประถมศึกษา เป็นไปตามนโยบายและบรรลุผลตามเจตนารมณ์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่จะทำการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประจำปีการศึกษา 2534 โดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดอยู่ในขณะนั้นพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดตามคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีสถานที่เพียงพอ และเอื้อต่อการฝึก เรียน ทำกิจกรรมการเกษตร
2. มีอาคาร สถานที่ เช่น โรงฝึกงาน อาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด โต๊ะ เก้าอี้ พัดศุครุภัณฑ์ สนับสนุนการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนอาชีพ นักเรียนสามารถมีรายได้ระหว่างเรียน
4. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบทห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเมื่อเปิดทำการสอนจะไม่กระทบกระเทือนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน หรือ โรงเรียนอื่นที่ทำการสอนในลักษณะเดียวกัน
5. เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่ ซึ่งอัตราการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่ำ เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครอง
6. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูมีความสนใจ ตั้งใจกระตือรือร้น และเสียสละ ส่งเสริมที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างต่อเนื่อง
7. มีครูอาจารย์เพียงพอที่จะเปิดทำการสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่น
8. ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนในท้องถิ่น สนใจ ยินดีให้การสนับสนุนให้ บุตรหลานเข้าเรียน ทั้งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนสม่ำเสมอ
9. ไม่เปิดสอนซ้ำกับอำเภอที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว เมื่อปี 2533 และ ไม่เปิดซ้ำในโรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ก่อนแล้ว

โรงเรียนเป็นสถานที่พัฒนาความรู้ ความสามารถของเยาวชน ให้มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของสังคม โดยถือว่าการปฏิบัติงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของโรงเรียน ซึ่ง บันลือ พฤกษ์วัน (2536 : 59) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานวิชาการว่า เป็นกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้การศึกษาของนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยส่งเสริมงานวิชาการของคณะครูในโรงเรียน ส่วน กมล ศิริบรรณ (2539 : 1) อธิบายการปฏิบัติงานวิชาการว่า เป็นการกระทำกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียน

การสอนให้ได้ผลดี ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 16) อธิบายว่า การปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การทำสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุดและการนิเทศการสอน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปัจจุบันมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ครอบคลุม 7 อำเภอ จำนวน 79 โรงเรียน ได้แก่ อำเภอนางรอง จำนวน 14 โรงเรียน อำเภอหนองกี่ จำนวน 13 โรงเรียน อำเภอละหานทราย จำนวน 15 โรงเรียน อำเภอปะคำ จำนวน 12 โรงเรียน อำเภอหนองหงส์ จำนวน 13 โรงเรียน อำเภอโนนสุวรรณ จำนวน 6 โรงเรียน และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 6 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 6,873 คน ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ผ่านมา ได้แก่

1. ครูผู้สอนในสถานศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวัดผลและประเมินผลตามสาระการเรียนรู้
2. ขาดแคลนบุคลากรที่ทำการสอนประจำชั้นเรียน
3. บุคลากรทำการสอนสอนไม่ตรงตามวิชาความถนัดของตนเอง
4. ขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุนงานวิชาการและ
5. ขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ไม่มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน
6. ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย
7. ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญต่องานวิชาการน้อยเกินไป
8. บุคลากรที่ทำการสอนขาดความกระตือรือร้นในการทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่
9. ขาดเทคนิคในการสอนที่ทันสมัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. 2554 : 7)

สรุป สภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยทั่วไปยังขาดความพร้อมหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งโรงเรียนได้จัดตั้งขึ้นมาตามนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะได้ช่วยกันสร้างเสริมประสิทธิภาพโดยเฉพาะด้านวิชาการ ให้มีศักยภาพทัดเทียมกับโรงเรียนที่มีความพร้อมที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาเพียงอย่างเดียว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

กาญจนา ไชยรัตน์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนมากกว่า 15 ปี มีครูในโรงเรียนต่ำกว่า 50 คน บริหารโรงเรียนที่มีขนาดกลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการในระดับสูงเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้าน ความสามารถในการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และความสามารถในการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน รองลงมาคือ ความสามารถในการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ความสามารถในการวัดผลและประเมินผล และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมของผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการแก้ปัญหา ความขัดแย้ง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการได้รับการสนับสนุนของครู ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวนครูและขนาดของโรงเรียน

สุเมธ สาล่า (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบ่า ปัจจัยการบริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยการบริหารการศึกษาในด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก ส่วนคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพสถานศึกษาด้านวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับต่ำ ด้านวิชาคณิตศาสตร์และด้านวิชาภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นปัจจัยการบริหารการศึกษาด้านกระบวนการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจัดลำดับปัจจัยการบริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัด

ร้อยเอ็ด ตามลำดับค่าความแกร่งของความสัมพันธ์เรียงลำดับได้ ดังนี้ กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการบริหาร

จำลอง มากประมุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพทีมงาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่และในภาพรวมมีพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการในลักษณะตัดสินใจตนเองประสิทธิภาพของทีมงานในโรงเรียนส่วนใหญ่และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพทีมงานในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานตั้งไว้

ชาติ สะตะ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเขาสนกวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิชาภาษาไทย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และปัจจัยด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล วิชาภาษาอังกฤษ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและด้านการวัดผลและประเมินผล ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กควรมีหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง มีการประกันคุณภาพภายในโดยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

วิศิษฐ์ ชาญสุข (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ครูวิชาการเห็นว่าอยู่ในระดับน้อย และปัญหาการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาสื่อ

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารเห็นว่ามีปัญหาการบริหารงานสูงกว่าครูวิชาการ

สิริจิต หอจันทิก (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้มีการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการส่งเสริมการสอน วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และงานห้องสมุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นที่ปฏิบัติ คือ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางเพื่อกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน วางแผนโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคลากร กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผล จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการปฏิบัติการเกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนการสอนในโรงเรียน ใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการใช้ห้องสมุด สำหรับกิจกรรมบางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดและประเมินผล ให้ครูมีส่วนร่วมประเมินผลการนิเทศ สำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บันทึกผลการใช้สื่อการสอน และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

สุรศักดิ์ ทิพย์สุบรรณ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีพฤติกรรมภาวะผู้นำ แบบสนับสนุน แบบมีส่วนร่วม และแบบเน้นความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบบงการ มีพฤติกรรมภาวะผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านมี 7 ด้านที่มีการบริหารมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านที่มีการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมและร่วมมือทางวิชาการแก่ชุมชน การแนะแนวการศึกษา และการนิเทศการศึกษา พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสนับสนุน แบบมีส่วนร่วม และแบบเน้นความสำเร็จ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นแบบบงการ ที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับ

การบริหารวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นุถุ เวศสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนสตึก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโดยรวม 12 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ชุมชน ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และด้าน การนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ได้จากการวิจัย คือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการและควรมีการวางแผนการทำงานให้เป็นระบบ

สมชาย จันทนา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสตรีมีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับแรก ได้แก่ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้สอน รองลงมาคือ งานการสอนและการพัฒนาคุณภาพการสอนและงานกิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ) งานนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครู ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติที่มีอยู่ในระดับมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ งานสื่อการเรียนการสอนและกิจการห้องสมุด

อภิเชก เผ่าภูไทย (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 และ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 และ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร อยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 และ

1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 และ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 และ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กัจจัต สุขประเสริฐ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปัญหาทางวิชาการมี 4 ด้าน คือ การวางแผนงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา โดยรวมมีสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางและมีความต้องการอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีประเภทแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารวิชาการ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีความต้องการในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิธยา ดวงเข้ม (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ อันดับ 1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อันดับ 2 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อันดับ 3 ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน อันดับ 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อันดับ 5 ด้านการแนะแนวการศึกษา อันดับ 6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันดับ 7 ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน อันดับ 8 ด้านการประสานความร่วมมือการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น อันดับ 9 ด้านการนิเทศการศึกษา อันดับ 10 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อันดับ 11 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และอันดับ 12 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนและครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ

ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามขนาดโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรุณรัตน์ ฉัตรอังกูร (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการรูปแบบโรงเรียนนิติบุคคล:กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหัวราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการรูปแบบโรงเรียนนิติบุคคลใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหัวราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการรูปแบบโรงเรียนนิติบุคคลใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหัวราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3) ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการรูปแบบโรงเรียนนิติบุคคลใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอหัวราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

มูเรเดียน (Mooradian, 1986 : 3238 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดหลักสูตรท้องถิ่นในเขตที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อคัดเลือกบุคคลในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นและสรรหาทรัพยากรเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี ผลการวิจัย พบว่า บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ขึ้นไป เป็นบุคคลระดับผู้บริหารหรือผู้จัดการองค์การ และบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นต้องมีการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรทุกฝ่ายดังกล่าว สำหรับทรัพยากรพื้นฐานที่นำมาพิจารณาในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ได้มาจากองค์การจัดการศึกษาในท้องถิ่นและโครงการจัดการศึกษาควรจัดในสิ่งที่ครอบครัวและท้องถิ่นให้ความสนใจ

แรนคอต (Randall, 1987 : 21-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของหัวหน้างานในการปฏิบัติงาน โครงการศึกษาคู ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงใจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความพึงพอใจ ปัจจัยสุขอนามัยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความไม่พึงพอใจ ปัจจัยเชิงใจส่งผลในด้านความสำเร็จของงาน ลักษณะของงาน การได้ทำงานตามความสามารถ ได้รับงานที่ทำหาย

และการยอมรับนับถือ ความสำคัญของปัจจัยสุขอนามัย ได้แก่ นโยบายเพื่อนร่วมงาน ความรู้ความสามารถในงานของผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร เงินใจของงาน

เรย์ (Ray, 1987 : 24-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายใน (ปัจจัยจิตใจ) กับองค์ประกอบภายนอก (ปัจจัยค้ำจุน) กับความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ ฝ่ายกิจการนักศึกษา ในวิทยาลัยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาองค์ประกอบของความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษา ในวิทยาลัยชุมชนแมสซาชูเซต การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 156 คน ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า องค์ประกอบสำคัญที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน คือ ลักษณะของงาน รองลงมา ได้แก่ ค่าจ้าง การปกครองบังคับบัญชา โอกาสก้าวหน้า เพื่อนร่วมงาน ความมั่นคง และเรื่องทั่วไป องค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานทุกระดับอย่างมีนัยสำคัญ

เจอร์รี (Jerry, 1996 : 4254 – A) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟิกที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วยจากการศึกษา งานวิจัยต่างประเทศสรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในท้องถิ่น ควรพัฒนาหลักสูตรในเรื่องที่ท้องถิ่นต้องการ เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน ในส่วนของครูผู้สอนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรกับการจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่แตกต่างกัน

สเปอร์ลพ็อก (Spurlpock, 2002 : 88 – A) ได้ศึกษากระบวนการรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจในการเข้าสังคมของนักเรียนและวิธีการสอนของครูที่มีอิทธิพลต่อการงูใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คำว่ารับรู้ทางความรู้ความเข้าใจทางสังคมของนักเรียนได้นิยามว่าเป็นความรู้สึกรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับความสามารถความเป็นอิสระผูกพันในโรงเรียน วิธีการสอนของครูนิยามว่า ครูใช้วิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเทียบกับการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง วิธีการศึกษาใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตนเองเดซีและไรอันได้รับการพัฒนารูปแบบการทดสอบ พบว่ารูปแบบการปฏิบัติการทดสอบแสดงให้เห็นกระบวนการโดยมีลักษณะภูมิหลังของนักเรียน บริบทโรงเรียนและตัวแปรทางจิตวิทยา ซึ่งสามารถส่งอิทธิพล

ต่อการจูงใจให้ทำทุจริตในการทดสอบและปฏิบัติในการสอบ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนได้รับแรงจูงใจในโรงเรียนไม่ค่อยมีการทุจริตในการสอบ และนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับครูและเพื่อนนักเรียนที่ความเป็นอิสระมักไม่ทำทุจริตในการทดสอบและมีคะแนนการสอบสูง ประสิทธิภาพด้านความเป็นอิสระและประสิทธิภาพทางบวกในโรงเรียนในที่สุดจะเชื่อมสัมพันธ์กับภูมิหลังทางเศรษฐกิจของนักเรียน

จากผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนยังมีสภาพเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการปฏิบัติงานวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะสมกับท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นคนเก่ง คนดีคนที่สังคมคาดหวังไว้ต่อไป